

Karin Bergöö Larssons kvistbrorötter

Karin Bergöö (1859-1928) är väl mest känd som maka till konstnären Carl Larsson och för deras gemensamma hem i Sundborn i Dalarna. Karin var dock själv aktiv som konstnär när hon träffade Carl Larsson i en konstnärskoloni utanför Paris. Hon valde att tona ner sin egen karriärmöjlighet och istället välja rollen som mor i familjen där totalt 8 barn föddes.

Det har inte nämnts mycket i litteraturen om hennes släktbakgrund och då allra minst om morssidan. Den är dock rätt intressant på flera sätt, inte minst genom den företagarganda många medlemmar visat. Hennes mor Hilda föddes i slutet av 1837 i Örebro som äldsta dottern till handlanden Lars Sahlqvist och Maria Christina Stenström. Föräldrarna hade gift sig i början av året sedan Lars året innan antagits som borgare i Örebro med rätt att driva diversehandel.

Karins morfar – bergsmanson från Mullhyttan

Lars Sahlqvist föddes 1809 i ett litet bergsmanshemman i Saltorp strax utanför Mullhyttan. Även hans far och farfar var födda där. Hans föräldrar hade gift sig 1802 och hade fem barn när fadern dog av bröstsjukdom 1812, det yngsta barnet var bara ett halvår gammalt.

Lars mor kom från en av gårdarna i Mullersätter, också strax utanför Mullhyttan. Hennes far var masmästare vid hyttan liksom farfadern till hennes man varit längre tillbaka. Efter att ha varit änka i ett och ett halvt år gifte hon 1814 om sig och fick fem barn i det nya äktenskapet. Tyvärr dog även hennes andra man efter knappt tio års äktenskap 1823 och hon stod än en gång som änka. Denna gång väntade hon dock sex år med att gifta sig för en tredje gång.

Det verkar som om Lars Sahlqvist haft ett gott läshuvud, i varje fall finner man att han läsåret 1823/24 genomgick nedre avdelningen på apologistskolan i Örebro. Våren 1826 gick han ytterligare 3 månader på skolan. Denna skola vände sig främst till personer som tänkte sig arbete i näringsliv och förvaltning. Vilken skolgång han haft innan han kom till skolan i Örebro är inte känt men det fanns skolmästare i hans hemsöcken. Detta var ju ganska långt före folkskolereformen.

1826 flyttade Sahlqvist till Örebro och började som handelsbetjänt hos handlanden Gustaf Fredrik Anstrin. Handlandens son Johan Fredrik hade börjat på skolan året före Sahlqvist så de var säkert bekanta. 1830 följde Sahlqvist med Anders Gustafsson Kumlin till en handelsbod som denne startat. Ett år senare reste han till Västervik för att där arbeta som handelsbetjänt och bokhållare under ett par år. Han var tillbaka i Örebro 1833 och arbetade då några år hos handlanden P J Svanberg. Den 21 mars 1836 beviljades Sahlqvist burskap i Örebro med rätt att driva diversehandel. Han ansågs då i ett utlåtande som finns bevarat kompetent för den saken. Han verkar då omgående ha tagit över en bod från handlanden Anders Ålander och ganska snart gifte han sig. 1840 flyttar han till ny adress och har då från början två betjänter och en piga. I familjen finns nu två barn.

Sahlqvist utvecklade sin diversehandel till en av de större i Örebro. Han drabbades av stadsbranden i mars 1854 men hann enligt uppgift i litteraturen rädda åtminstone en del av sina tillhörigheter. Efter branden byggde han en ny gård i hörnet av Köpmangatan och

Stortorget och fortsatte rörelsen där. Han avled i september 1862 i magkräfta, 53 år gammal. Bouppteckningen visade på ett välförsett hem och en betydande rörelse. Tillgångarna värderades totalt till 82.837 riksdaler banco med en nettobehållning på 16.948 riksdaler. Änkan fortsatte verksamheten några år men sålde sedan av affären och fastigheten och flyttade till Hallsberg för att vara närmare dottern Hilda som var gift med handlanden Bergöö vilken etablerat sig väl där.

Karins mormor – mjölnardotter från Gropen

Lars Sahlqvist var gift med Maria Christina Stenström, dotter till mjölnaren vid Gropens kvarn Lars Olsson Stenström. Lars Stenström tillhörde en mjölnarfamilj i Nysund och kom till Gropen 1805 efter att ha varit mjölnardräng vid Backa kvarn ett par år. Det var säkert där han träffade sin blivande hustru som var från en lantbrukarfamilj i Hackvad. De gifte sig 1807 och fick tvillingar året efter. Hustrun dog i rötfeber 1809 varefter Stenström 1811 gifte om sig med dottern till mjölnaren vid Hidinge kvarn, tidigare vid Backa kvarn. I detta andra äktenskap föddes åtta barn och Maria Christina, född 1812, var det äldsta barnet i den kullen.

Lars Olsson Stenström, född 1780 vid Ängs kvarn i Nysund, framstår vid ett sentida betraktande som en mycket driftig person. Han hade flera syskon och kan knappast ha haft något startkapital av betydelse när han tog över arrendet av Gropens kvarn. Han kunde ändå, trots en växande familj, köpa ett halvt frälsehemman Träda i Edsbergs socken 1821. Några år senare eller 1824 friköpte han kvarnen och tillhörande såg för 4355 riksdaler men denna skuld stod kvar i hans bouppteckning. Tre av sönerna fick gå i skolan i Örebro och en av dem blev med tiden kyrkoherde i Ödeby församling. När man går igenom elevmatrikeln för skolan slås man av hur få elever som kommer från Kvistbro församling. Det var ett litet fåtal utöver bröderna Stenström och Lars Sahlqvist.

Det är möjligt att Lars Stenström haft stöd av sin far Olof Nilsson som 1812 flyttade från Nysund till sonen i Gropen. Fadern var då 67 år och änklings sedan mer än 15 år. Tydligt var han av segt virke ty han levde till 1831 och blev ca 85 år.

Stenström dog 1845 i lungsot och bouppteckningen visar på en god ställning. De totala tillgångarna upptogs till 19.474 riksdaler banco, varvid kvarn och såg värderades till 12.000 riksdaler. Nettobehållningen i boet redovisades till 12.233 riksdaler banco. Sonen Wilhelm Teodor, 21 år vid faderns död, fortsatte kvarnrörelsen en tid men redan före moderns död 1858 var kvarnen utarrenderad. Wilhelm Teodor brukade halva Gropens gård och en egen gård i Hässelby. 1869 sadlade han om helt och flyttade med familjen till Stockholm där han köpte ett hus och öppnade butik.

Pappa Bergöö kommer in i bilden

Adolf Bergöö kom till Örebro från Gävle 1849 för att arbeta som handelsbiträde hos sin tre år äldre kusin Conrad Bergöö, vilken anlant från Gävle ganska kort tid dessförinnan. Adolf var född 1828 i Sundborns församling i Dalarna där fadern var kommissionslantmätare. Hans farfar och äldre släkt hade dock verkat som handelsmän i Falun. Adolf hade prövat sina vingar redan 1845 då han tog plats som handelsbiträde hos en handlande i Västerås.

Efter tre år hos kusinen tog Adolf plats som betjänt hos handlanden Lars Sahlqvist. Han arbetade där två år innan han startade egen handelsbod. Affärerna gick tydligen så pass att han 1858 kunde gifta sig med Sahlqvists dotter Hilda Christina, då knappt 21 år. Karin, som blev deras första barn, föddes året därpå. Bergöös bod låg efter giftermålet vid Stortorget, inte långt från Sahlqvists diversehandel.

1862 dog Lars Sahlqvist som tidigare nämnts. Hans änka Maria Christina Sahlqvist drev affären vidare under ca fem år men hon överlät den sedan successivt till nya ägare. Även butiks- och bostadsfastigheten försålles. 1874 lämnade hon Örebro definitivt för att bosätta sig i närheten av Bergöös affär i Hallsberg (låg egentligen i Kumla socken före gränsreglering). Hon flyttade i sällskap med sin dotter Laura Elisabeth, född 1843, vilken efter några år skulle göra sig ryktbar för sin stråhattfabrik invid Bergöös handel. Lisen Sahlqvist som hon kallades, dog 1904 och hade då skapat sig en förmögenhet på verksamheten. Tyvärr gick det utför med rörelsen efter hennes död.

Familjen Bergöö flyttar till Hallsberg

Adolf Bergöö drev handelsboden i Örebro i kompanjonskap några år innan han 1865 flyttade med familjen till sin affär i Hallsberg. Antagligen var verksamheten redan igång när han anlände. Under flera år framåt kom många yngre släktingar att passera revy som medarbetare i Bergöös diversehandel. Affärerna blomstrade ganska snart och familjen kunde kosta på sig att resa både inom landet och på kontinenten. I mitten av 1870-talet skaffade man sig en bostad även i Stockholm och hade i praktiken dubbel bosättning långa perioder. Karin studerade i Stockholm från 1873 och en stor del av släkterna Sahlqvist och Stenström fann vägen till Stockholm. Det var därför inget konstigt att när Adolf Bergöö avled 1890 så skedde det just i Stockholm. Fru Sahlqvist, Karins mormor, avled 1898 i Hallsberg och Lisen som nämnts 1904. När Adolf Bergöös änka Hilda Christina avled 1913 var glansdagarna för epoken Sahlqvist-Stenström-Bergöö i stort sett förbi.